व्यामांतरंप्रसारितयोर्हस्तयोर्यावान्विस्तारःपंचहस्तमितःतावत्अंतरंमध्यप्रमाणंयस्यतद्व्यामांतरं यथामुक्तं यथायथारूपंयावत्प्रमाणंचितितंतावत्प्रमाणंभूत्वायत्मुक्तंभवति माययादुर्लक्ष्यरूपेणेत्यर्थः ॥ २ ॥ सापङ्कवंसंहारं अतएवपांडवानांसुसंमतं ॥ ३ ॥ ४ ॥ मनसैवसंकल्पमात्रेण विशिष्टात्माश्रेष्ठरूपः वशीऐश्वर्यवान् ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ विचेष्टयतिंचालयति यतोभूतात्मासर्वेषांभूतानामंतरात्मा ॥१०॥ सत्रंमिषं सत्रमाच्छादनेयज्ञेसदादानेचकैतवेइतिविश्वः संमोहयन्आत्मनोजगत्कर्तृत्वेपिअकर्तृत्वंदर्शयन् ॥ ११ ॥ कालचक्रंसंवत्सरात्मकं जगच्चक्रंजगतोजन्मस्थितिलयप्रवाहं युगचक्रंकर्मचक्रं कृतंयत्रधर्मश्चतुष्पात् त्रेतायांत्रिपाद्धर्मएकपादधर्मः द्वापरेऽर्धधर्मोर्धमधर्मः कलौत्रिपात्पापंएकपाद्धर्मइति तदिदंकर्मचक्रंपुनःपुनर्जन्ममरणयोर्हेतुभूतंपुनःकर्मपुनःसंस्कारःपुनःकर्मेत्येवंरूपं आत्मयोगेनचै

व्यामांतरंसमास्थाययथामुक्तंमनस्विनः॥ चक्रंतद्वासुदेवस्यमाययावर्ततेविभो ॥२॥ सापङ्कवंकौरवेषुपांडवानांसुसंमतं॥ सारासारबलंज्ञातुंतेजःपुंजावभासितं॥ ३॥ नरकंशंबरंचैवकंसंचैद्यंचमाधवः॥ जितवान्घोरसंकाशान्क्रीडन्निवमहाबलः ॥ ४ ॥ पृथिवींचांतरिक्षंचद्यांचैवपुरुषोत्तमः॥ मनसैवविशिष्टात्मानयत्यात्मवशंवशी ॥ ५ ॥ भूयोभूयोहियद्राजन्पृच्छसेपांडवान्प्रति॥ सारासारबलंज्ञातुंतत्समासेनमेशृणु ॥६॥ एकतोवाजगत्कृत्स्नमेकतोवाजनार्दनः॥ सारतोजगतःकृत्स्नादतिरिक्तोजनार्दनः ॥ ७॥ भस्मकुर्याज्जगदिदंमनसैवजनार्दनः॥ नतुकृत्स्नंजगच्छक्तंभस्मकर्तुंजनार्दनं ॥ ८॥ यतःसत्यंयतोधर्मोयतोह्रीरार्जवंयतः॥ ततोभवतिगोविंदोयतःकृष्णस्ततोजयः॥ ९॥ पृथिवींचांतरिक्षंचदिवंचपुरुषोत्तमः॥ विचेष्टयतिभूतात्माक्रीडन्निवजनार्दनः॥ १० ॥ सकृत्वापांडवान्सत्रंलोकंसंमोहयन्निव॥ अधर्मनिरतान्मूढान्दग्धुमिच्छतितेसुतान्॥ ११ ॥ कालचक्रंजगच्चक्रंयुगचक्रंचकेशवः॥ आत्मयोगेनभगवान्परिवर्तयतेनिशं॥ १२ ॥ कालस्यचहिमृत्योश्चजंगमस्थावरस्यच॥ ईशतेभगवानेकःसत्यमेतद्ब्रवीमिते॥ १३॥ ईशन्नपिमहायोगीसर्वस्यजगतोहरिः॥ कर्माण्यारभतेकर्तुंकीनाशइववर्धनः॥ १४॥ तेनवंचयतेलोकान्मायायोगेनकेशवः॥ येतमेवप्रपद्यंतेनतेमुह्यंतिमानवाः॥ १५॥ इतिश्रीमहाभारतेउद्योगपर्वणियानसंधिपर्वणिसंजयवाक्येऽष्टषष्टितमोऽध्यायः॥ ६८॥ ॥ ७॥ धृतराष्ट्रउवाच कथंत्वंमाधवंवेत्थसर्वलोकमहेश्वरं॥ कथमेनंनवेदाहंतन्ममाचक्ष्वसंजय॥ १॥ संजयउवाच शृणुराजन्नतेविद्याममविद्यानहीयते॥ विद्याहीनस्तपोध्वस्तोनाभिजानातिकेशवं॥ २॥

तन्यसंबंधेन नहिसंवत्सरादिकंकेवलजडाश्रयंभवितुमर्हति सर्वस्यचिदेकप्रकाश्यत्वात् ॥ १२॥ कालःआयुःपरिच्छेदकर्त्रीदेवता मृत्युर्देहप्राणयोर्वियोगकर्त्री ईशतेईष्टे ॥ १३ ॥ ईशन्नपिईशानोपि शयोऽलुक्परस्मैपदंचार्षं कीनाशःकर्षकः वर्धनःधान्यादिवृद्धिकृत् यद्वा कीनाशोयमः वर्धनःदेहादेश्छेत्ता ॥१४॥ तेनरानमुह्यंति ॥ १५ ॥ इतिउद्योगप० नैलकंठीयेभारतभा० अष्टषष्टितमोऽध्यायः॥ ६८॥ कथंकेनप्रकारेण कानिज्ञानसाधनानि कानिवाज्ञानप्रतिबंधकानीतिप्रश्नार्थः ॥ १ ॥ विद्यातत्त्वमस्यादिवाक्यजंज्ञानंतेनहीनोयःसतमोध्वस्तस्तमसास्वस्वरूपात्निर्विषयानंदमात्रात्च्युतः ॥ २ ॥

Digitized by Google